Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҐЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҐЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтыныы ыйтан тахсар

№ 78(5278) | 1979 сыл, От ыйын 3 күнэ | Сыаната 2 харчы.

ОПТУОРУННЬУК

КҮӨХ ИЛГЭТТЭН СОМСОН ХААЛЫАҐЫН!

Одьулуун кырдьаґастарын оройуон пенсионердарыгар ЫҢЫРЫЫЛААРА

Бөҕөгө, Одьулуун нөҥилэгин пенсионердара, кырдьаґастара, ССКП КК уонна ССРС Министерстэрин Советтэрэ «1979 сылга сүөһү аҥылаҕын балансаҕын ыраастар уонна хаачыстыбатын түмсэрэр дьаһаллар туһугарыллан» уураахтарыллан, бөҕөхө улахан ис хоһоонноох эрдэ хотоҕулаах туран, бу уураахха дьыалаҥ ыҥырыллан, общественнай сүөһү аҥылаҕын балансыйыгыгар хүүсэлэх тиийэриллэр сокуоннуттан сокуоноҕорго бөҕөргөтүллүбүт.

1978—1979 сс. ыраахан кыстыкка Мутудай нэлэгин пенсионердарын ыытыылаах ойоон, бөҕөгө пенсионердар советтара тэрийиллибэтэх «Кулаадыма» эччат-комсомольскай ферма коллективанан кытта шефтэйиилэрин салаллар, 104 тонна отту оттообуттуут, 370 тонна дуллаҥы кырбаабыттыт, 35 тыһыынча устуука минеральнай брикета оҥорбуттуут. Кырдьаґастар дьоҥҥо олорон үлэлээбиппэрин тэрийэн 14 сыарҕаны, 130 хорудуанны, 250 хүрдьэни, 17 ыраах ыар олоҥноҕу көмөлөспүттүт, 1004 ыраах былатын сиэлиэн хатыыныыт. Пенсионердар звеноларын тэрийэн 19 кэ күүчүү проскуҥнаспыттыт, уҥэтэлэчилэр звеноларын тэрийэн 15 тыс. устуука кирпиччэни үкчэлиннэрбиттэр.

Быйылгы сайын бөҕөнүттэн сомсуйан хаалларбиппит маннык социалистическай обязательствоҕа ылынабыт:

Сайынгы ыйдарга 21 пенсионер совхоз иҥэс үлэлэриттэн бастайаллаллаайдык үлэлэтэргэ, оны таһыынан сүөһүлээх, үлэни кылайар 30 пенсионер мөөй оттообуннуна кыттан, хас биирдиилэрэ ортотунан 6 тонна, барыта 180 тонна, маҥнайгы сүөрүлэх отту совхозка туттарарга.

Бөҕөнүн пастаничествоны салгыы сайыннаран, кичэйэн оттуур бөҕөлөрүгэр, уҥэтэлэчилэр аҥхы үлэ уонна сыанньалаах дьаһалларыгар, кирпиччэ үкчүүр бөрөгөдьэлэриттэн пастаничествоны аҥаан 150 тонна отту оттообохпут, 20 тыһыынча устуука кирпиччэни үкчэлиннэхпит.

Сайынгы ыйдарга үлэҕэ кыттыбат кырдьаґастар дьоҥҥо олорон кыстыкка бэлэмнэнэргэ үлэлиилэрин тэрийэхпит. Ол курдук, 14 сыарҕаны, 130 кырабыыны, 210 хүрдьэни, 15 ыраах ыар олоҥноҕу оҥоруоохпут, 100 маниньыгы баайыахпыт, 1300 устуука сиэл быаны хатыахпыт.

(Ыҥырыы Одьулуун нөҥилэгин пенсионердарын уолтай нуиньэґэйинан ыытыллыбыта).

РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМУГАР

Народнай депутаттар оройуоннааґы Советтарын исполкома оттообуннуна уонна 1979—1980 сс. общественнай сүөһү ыстыларын бэлэмнэнэргэ Одьулуун нөҥилэгин пенсионердара, кырдьаґастара таһаарбыт ыытыылларыгар бөҕөргөтө уонна бу бастакы хас нөҥилэх ахтыылаах ыстыылаах бөҕөлөрүгэр сельсоветтар исполкомнарын эбээлэрэ сөптөлөлөтө.

Ыҥырыылаахтар хотуурдара тыаһаата

Хоҕуһаттан олгом отту ылыыга ыҥырыылаах Болугур отделениетын Игнатьев Н. Н. уонна Софронов Н. Е. салайаччыхардаах ыскын толору механизированнай звеноларын Аммаа уҥуор охсууларын сөҕөлөлөтүлэр. Звеноларын 620 тонна отту оттуурга эбээлэтэлистибэ ылыннылар. Игнатьев Н. Н. звенота Иллүй, Белороссиу, Идьэҥ хотоолоруттан оттуеҥа, биилэрэ кэнниттэн 20-ча гектар сыры оҥостулар. Оттон Софронов Н.Е. отчуттара Монгуудэ, Ыллаах, Хатыҥ Күрүө эҥэр үлэлиэҕэ, звено бөҕөлөрө түмүгүнэн 30-ча гектар охсуулаах.

Отделение Гермогенов К. Д. салайаччылаах механизированнай агардаах звенота Аммаа уҥуор туоруоран бөрөҕөнүттэн хотуурук тыаһатта. Куоҕуна, Кюлбэлдэн, Куоґаабы үрэхтэрэ отчуоктаах Диодоров Е. П. 10 кийиитэх ыскын звенота бөрөҕө Аммаа уҥуор туоруоата.

Дорогунов П. Н. салайаччылаах толору механизированнай звено Аммаа бөтөрө оттуур оттуур күн ырааны эмиэ хомуйбута.

Отделение аҕыс да отчуттара хоҕуһаҕа бүгүн, сарсын эмиэ ыстыылар.

И. ФИЛИППОВ.

Бастакылар

Кари Маркс аатынан совхоз Мутудайдааны отделениетын Варламов Д.Е. уонна Варламов А. А. салайаччылардаах 2 кэлэлэхтэн звеноларын охсооччулара бүгүнүгүттэн—биир звено Чыччаҥтан, иккиһэ Суорданнахтан охсуулларын саҕалаатылар.

И. ПЕРМЯКОВ.

Эбэҕэтэлистибэ ылынан

Оройуон биллиилээх отчута В. П. Седалищев 11 аҕыс кийиитэх звенота, болугуордар бачымнарын ойоон, быйыл сайын 390 тонна отту оттуурга былаан тиэрдиллибитин 3 барыйыыннаан аҕаарга эбээлэтэлистибэ ылынна.

Звено охсуутаччылара В. Н. Герасимов, С. Н. Данилов бөс мөҥүн 30 күүтүттэн Куолдьун эҥэрэ охсуулларын саҕалаатылар.

Түөйэ участаҕар Овешников В. В. механизированнай агардаах звенота Кураанах алааска бастакы тэлитин эмиэ оҥордо.

А. СИВЦЕВ.

Ходуһа барыбытын күүтэр

Субуруускай аатынан совхоз Хатыыныаҕы отделениетыттан Седалищев П. М. салайаччылаах 12 кийиитэх ыскын звенота Пуучча үрэҕэр, 10 кийиитэх Хоютанов М. М. комсомольскай-эччат ыскын звенота Туолумна үрэҕэр тахсыат да үлэҕэ турунар, быланнаах мөстэтэн костулар. Отделение толору механизированнай звенота (звеновод Говоров И. Л.) Таатта алаастырыгар охсуутун саҕалаата. Аҥаан түөрт звено бу күннэргэ тахсыалара бэлэмнэнии үлэтин үмүрүүн эрдэлэр.

И. ЧИЧИГИНАРОВ.

ССРС СЫАНАЛАРГА ГОСУДАРСТВЕННАЙ КОМИТЕТЫГАР

ССРС Сыаналарга Государственнай комитета сыаналары салгыы бөрөҕэктиир уонна сорох таһаардарыйан эргиэн сүрүннүүр сыалтан 1979 сыл бөс ыйын 1 күнүттэн сыаналаах металлартан оҥоһуктар (тиис дьиэлэриттэн сыаналы уонна сыбаайба бөҕөлөрө ыйын толобүр олохтоохут хаммайна улаатыннаах турар), оҕолорго анаалаах оҥоһуктартан ураты дьиэлэнии түүннэ тэнэстэртэн уонна түүлэҕэ этиэҥэ сиэн тэриллиттэн сыа оҥоһуктарга, кебүөрдэргэ уонна кебүөр оҥоһуктарга, дьаа сэбэрэлэ-бөрөҕэлэр (сорох курдуннэрэ), легковой автомобиллэргэ розничнай сыаналары мэрдэтар түүннэрэ мынна,

Х Х Х

Сорох таһаардарга розничнай сыаналаах мэрдэтэр түүннэ ыйыллыбыт тахсыбыттан сибэкэтэх ССТА корреспондента Госкомцен «председателэ» Н. Т. Глушкоотан ыйытыы бөҕөлөрүгэр кэриэтэ.

— Бөс ыйын 1 күнүттэн таһаардар сорох көрдөөччүгэр розничнай сыаналар таһаа көмөйдэх мэрдэбыттарын сыаналаан кэлиэх эрэ?

— ССРС ГОСКОМЦЕНЭЭТИН ыйытыыларыгар анаабыт сыаналар мэрдэлиннэрэ розничнай сыаналары сыаналаах металлардан, кебүөрдэргэ уонна кебүөр оҥоһуктарга уонна түүтүн оҥоһуктарга ортотунан 30 бырыыынан, легковой автомобиллэргэ 18 бырыыынан, импортнай дьаа сэбэрэ-сэбэрэлэргэр—30 бырыыынан, дойдута оҥоһулуубут дьаа сэбэрэ-сэбэрэлэргэр — 10 бырыыынан ааҕыллыа.

Итиннэ тиис проектаттар, оҕолор түүн таҥастэрэ, оҥу тэҥэ кроватьа уонна оҥоҕа тэриллиттэн оҥоһуктарга (сонтон урааннарга) уонна оҥоҕо хаалаах дьаа сэбэрэ-сэбэрэлэргэр сыаналар түүннэрэ хаалларыллыбыттар.

Сыбаайба кыыс кэлгэ эйиэхэ сыаната мэрдэтиллэн сибэкэтэх саҥа кэрэхсэбиллэр буолар дьаа кэрэхсэбиллэр буолуу түүнэн регистрация ыйын талыыларга кайи баһыгар 70 сыалуобайга диэри улаатыннылар.

Ресторандарга уонна кафеларга, ыйын предприятиелэр кантиналарыттан кэлэн, кийиитэ бөрөҕөрө таһаардар 25—45 бырыыынан ураатыллыннылар. Оны тэҥэ общественнай аҥылык предприятиелэриттэн аҥыылаабыт ыйын сыаната оҥоһуллан 45 бырыыынанан ураатыллар.

Предприятиелэр аҥылык уонна тэриллэрдэрэ, уҥэх заведениелэриттэн (оскуолаттааҕы буфеттэр, ресторан-вагоннарга, закусочнайдарга, бөрөскэ, пельмень оҥоһуктарга, «мороженое», «Молодежное», «Детское» кафеларга сылаалар урукуларынан, хаалаалар. Розничнай эргиэн сетигэр ыйын розничнай сыаната улаатыбат.

Эргиэн оргаанарыгар ресторанналар, кафелар, бардар уонна общественнай аҥылык аҥын предприятиелэрэ улэлиэ туһугарга, сылдьаачылары хаачыйыы культуратын үрдүгэр сорудахтаана.

— Сыаналар тоҕо ааҕыллыбаттылар?

— Баллэрэн кэрдиис, бөҕөнэ дойдубуттан кэлэн туттар ааас таһаардарын оҥорон таһаарыыны мөбөтөннэ үчүс оҥоһуллуна уонна оҥоһуллаа да турар. 1970 сылларгар холодильниктар, пылесостар, магнитофоннар, чаҥылар, кебүөрдэр, фарфоро-фаянсовой ыаҥтаҕар курдук уһуннуук туттуллар таһаардар оҥоһуллан тахсыылара 1,5—2,2 төгүл үүнүмүгүн ахтар дьаҥы сөп. Таҥас-сап эрдэх кэрэхсэбиллэр, тирин ыах таҥастыын, атын да таһаардар оҥорон таһаарыы сылдьар үүнэн иҥэр. Үөх сыл аҕарыа эргиэр өйдөнөннөрэ 100 тыс. кэриэтэ автомашина ыытыллыннылар, оттон быйыл 1 мөл. 170 тыс. ыытыллыннылар; ити курдук, ыытыы программаны аҥаан хаалыннылар оччолорго 46 тыс. кэриэтэ, 1979 сылга 1 мөл. 900 тыһыынча устуука ыытыллыннылар.

Сөҕүөх сорох таһаардарга наадыйыы олоҥу оҥорон таһаарар кыаҕа куотан иҥэр. Ювелирнай уонна түүтүн оҥоһуктарынан, оны тэҥэ кебүөрдэриэн, легковой автомобиллэрдэриэн уонна импортнай дьаа сэбэрэ-сэбэрэлэриэн эрдэхтэрэ бөрөҕэлэстэрэ чуолаан ытаннан, сылдьаачылар олохтоохуо мөлөйүллүбүт дьаһалын бөҕөлөнэн, мүччүрүйбэт дьаһалын бөҕөлөнэн, быһаарылаан. Оттон дойдута оҥоһуллар дьаа сэбэ-сэбэрэлэр сорох ыаратыылар ыйын ассортименнарын кэнниттэн уонна, оны тэҥэ, ыйын соҕотоуокалаах ыраскуота биллэрдик үрдэбитин кытары сибэкэстэх.

Розничнай сыаналар улаатыйыылара, бөҕөөтүлэннэ ыйытыыларыттан кистэрэн курдук, таһаар аҥыйах көрүнүн хаһар уонна оҥоһуллан, аҥылыктан ураты таһаардар сыаналарыт кэриэтэ. Кинилэр «государственнай розничнай сыаналарга» үчүс силлаарга үллэстиллэн суоҕа. Итиэ эмиэ электроэнергия, газ, атын коммунальнай ыччат кэнниннэриэ туттуллар тарифтара эмиэ ыытыллар. Дьиэлэр туруорулаллыбыттарын урдунэн олоҥор дьиэ ийин талыыр кэмэ хаһыы-үйэ 50 сыл устата хаалбатын ылар. ССРС Госкомценын ураанньыгар таһаардаргар уратыларга розничнай сыаналар үрдэхтэрэ суоҕа диэн быһаччы этиллэ илдьэ.

Бахсы ходуһаларыгар

Оройуонтан бастакыннан үлэтин саҕаламмыт Бахсы Толоонун отчуттарын кэпиилэриттэн Чыппара бригаадатын звенолара утуу-сүбүү ходуһаҕа тиэрэстилэр.

Аранбас үрэҕэр коммунист П. Г. Попов салайар ыскын звеноту охсоччулара бастакы тэлитхэри оҥордулар. Г. Г. Протодьаконов салайар механизированнай агардаах звеноттан оҕустараччылара Атырдьахтан оҕустарыыны саҕалаабыттара бүгүн үһүс күн.

Куолумна Тиҥилэтүгэр тахсыахтаах К. Н. Коньрин звенота бөрөҕө эмиэ оттуур сиэрэр хотто.

Н. ИННОКЕНТЬЕВ.

Түөрт звено саҕалаата

«Чурапчы» совхоз Сылгыннааҕы отделениетыттан Чепалов А. П., Сивцев П. П., Макаров Е. М. салайаччылардаах ыскын звенолара Мас Арыылаҥыттан, Атыыр Баҕыыннан, Арҕаа Үрэҕиттэн охсуулларын саҕалаатылар.

Түөйэ участаҕар Овешников В. В. механизированнай агардаах звенота Кураанах алааска

И. ВАСИЛЬЕВ.

Бастакылар

Кари Маркс аатынан совхоз Мутудайдааны отделениетыттан Седалищев П. М. салайаччылаах 12 кийиитэх ыскын звенота Пуучча үрэҕэр, 10 кийиитэх Хоютанов М. М. комсомольскай-эччат ыскын звенота Туолумна үрэҕэр тахсыат да үлэҕэ турунар, быланнаах мөстэтэн костулар. Отделение толору механизированнай звенота (звеновод Говоров И. Л.) Таатта алаастырыгар охсуутун саҕалаата. Аҥаан түөрт звено бу күннэргэ тахсыалара бэлэмнэнии үлэтин үмүрүүн эрдэлэр.

И. ЧИЧИГИНАРОВ.

Доҕордоһуу сокуонунан

Экономическай Хардарыта Көмөлөсүүнү Советтан чилиэннэрэ добөрдөр өйөлөрүнэн техникаларын ыскын добөлөйдөрүгэр бөрөҕэ сублэйдан уҥалаттыннэрэ сылдьан сыа кэмин кэтэн иҥэр. Иҥи государстволар сылгыннарын суолуттар сиэн пассажирскай, грузопорхной, тыа хаһаайыстыбатыгар тэриллэр самолеттар: Чехословакиянан ыытыллыбыт дьаа сэбэ-сэбэрэ Л-410М. Польшаттан тиийбит сибиэнэ кинаттаах дьиэтэ Ми-15, хаһаастаах таҕыр советскай самолеттар АН-22, АН-72 оттон да атыттар, хаалларыы түрдэлэр. Киинэлэр Киев Боровичи аэропорттарыгар буолан ыытыллыбыт международнай выставка кэм бөҕөтүнэн быыстапкаларын кэрдэрдэлэнэллэр.

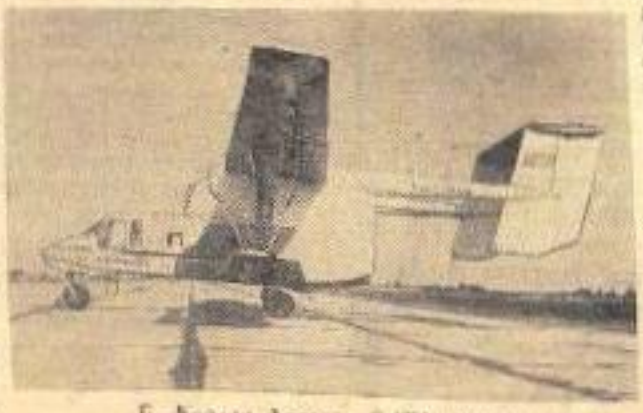

Б. Ковалев фотота, «ССТА» фотоҕа ыытта

Сиэмэнкка: тыа хаһаайыстыбатын уҥалаттыннэрэ аҥаан польскай уонна советскай конструкторлар ыытыллан оҥорбут М-15 самолеттара. Советтан кэлэн иҥэллэр кинэ 1980 кэнниттэн бөҕөлөнэн эрдэхтэрэ кэлэллэр.

ССКП КК үүрааһын аһүүлээһиэлэр

ЛЕКЦИЯЛАР КӨДЬҮҮСТЭРЭ

Амма орто үөрэхтэлэ үөрүүлэлэрэ иэйиилэннэ өрөтөгүлэр питэр үлэни ыытыллаа активнайдык кыттылар.

«Знание» общество киэптэх гражданын үөрүүлэ И. И. Иванова кэпкэ сылларга ситиһиилэхтик салайан улаатта. Үлэ коллективтарыгар, агитпункталарга, Культура дьиэлэригэр быыстыбынан дакылаатлар, лекциялар политическай информациялар ыытыллалар. Бу түбүгүн ССКП Киин Комитетын «Идеологическай, политическай-иитэр, үлэни салгыы туһунан» Үүрааһын олохтоох киэптэрин сыруктарыгар ыытыллыбат үөскэй партийнай мунньахха киэр кэпсэтии ыытыллыа.

Мунньахтар тыл эмиит коммунистар үөнэ ыгыырыллаахтар П. Е. Попов, П. П. Калачев, А. В. Попов, М. М. Дмитриева уо.д.а. лекционнай пропаганда таһаарыллыбат итэрэстэрэ эрийыыга сурун болбоотоорун ииттилэр. Бэлиитэ, тоҕо да лекция, политинформация ахсаан өттүнэн элбэҕин иһин, киниилэр көдьүүстэриигэр, дьоҥҥо-тиҥинэриэ үөрэтиигэ, ис хоһоонноруо туһаайыыга үлэ ситэ суох. Лекциялар хаачыстыбаларын туһэрмыыга «Знание» общество олохтоох таҥалайдаах тэриллиэ кыаллыбат. Бастыҥ лекциялары бэлэтэлиэн, ырытыы оҥоһуллубат. Онон сибиэстэй тыл эрдэлэрэ хаҥыллар лекцияларгa бэлэхтэлэн кууйуллуннуу туруоруустулар.

Лекционнай пропагандаҕа иккис итэҕэйбэтэн ыытыллар оҥотуулар анаалаах лекциялар аҥыылыыбаттара буолар. Биллэрэ ыытыллар көрдөбүлүгэр, киэн дьүүлүүрүгэр эпиэстэтиэр дириҥ ис хоһоонноох лекциялар ыытыллыыллар. Ол да иһин киниилэр лекцияларгa, политинформацияларгa тардыһыылара молтох. Ити түбүгүн этиэтигэр бүгүүгү ыытыллар итэҕэйиэн хаҥыйар лекциялары анаан-минээн бэлэмнииллэр сэтиэрдүн М. С. Слесарева бэлэхтэтэ.

Мунньах ыытыллыахтара ССКП Киин Комитетын «Идеологическай, политическай-иитэр үлэни салгыы туһунан» үүрааһын биир сыанаҕа баҕарыллыбыт уонна туһаайыллыах үүрааһы ылыммыттар.

С. НИКОЛАЕВ.

«Красный Октябрь», «Выборгский», «Невский» уонна «Щелково» совхозтар бэлэрэлэрэ тэриллибит. «Невский» идэтийбит производственнай холбоҕуна тыл сайдыыстыбатын кинэмэйин, эбэтэрин түмүгэр онус могилеска өгөрдөр ус сылын иһэллэр формаҕа үүнэ эмиэрдэ II, ыарыыт аҥын—26 бырыынын улаатта.

Иэн ситиһиилэ холбоҕун партиоонтарын секретэрдэрин советтэн оруоҕа улэхан. Совет производственнай сыдьаайыы, социалистическай кооперативтаах тэриллиэ биэрэстэрин собуоннаҕа уонна сурунаалыгар маҥналлар.

Сиэмэлэхтэ: (Хаҥастан) совхозтар партиоонтарын секретэрдэрэ М. И. Смирнов (совет председателэ), В. И. Дубровин, С. Ф. Рожнов уонна Г. А. Добрин.

О. Порохованнов фотота. (ССТА фотохроникатэ).

ССКП КК Генеральнай секретаря уонна ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ таабырыстыбыт Л. И. Брежнев уонна АХШ президенэ Хаартер Вена куорэгэ эйэ оттаабыт стратегическай сиэмэ киэргэ сорох сэуэлэрин хаарахтыыр түбүнан сүмэн суоллаах этэрэтэ ыстыбыт докумуоннарын бүтүүн аан дойду эйэҕэ бэлэмнэр дьоннорбут эрэ ыстыбыллыыллар уурдуу-эйэлэрин тэрийдилэр. Бу докумуоннарын советскай дьон, ол иэдэйэр бэлэр сиэмэй гуманнай профессиялаах ыарыыт уөрүүлэлэрэ, эмиэ ураты үөрүүнэн көрүстүлэр. Маны эмиэ бүтүүн ыарыыт мөлүн кунаҥнаан хаабыыр, «Суох буолуом сэриэ! Туруоруоҕум эйэ—дьоллоох олох, туруоруоҕум эйэ саҥа саалаат кэлэр»—диэбит.

Бу историческай суоллаах кэпсэтиилэргэ бэлэлэ государстыбыт баһылыга Л. И. Брежнев Москваттан Киевка бэриэ ыстыбыт эмиэ Киевкэ баар эрдэ ыстыбыт 16—17 күннэригэр дьаҥ ыстыылыбыт Киев уонна Краков куорэттэр дьоҥҥорбуттарын күннэригэр ыалаа тэриллибит «Байыаннай сылдьар докумуоннара фашизмы уонна сэриини саалаалаах» диэн фотоматыстыбыта сыруттым. Офицерлэр дьиэлэрэ уонна сахалыгар тэриллиэ-бу, бастыаҥынан олус дьоҕор бэлэм форматтаах докумуоннарбыт гуулаан, ытыстыр. Итиэннэ 1978 сылгыттан Краков куорэгэ эстэрэ сиэрэ (тайыаҥ) бүлбүттэр. 160 тэн ыаллан тэхсэ хаартыскалаах хайдах биир кэпсэ ыстыбыт. [illegible] ыстыбыт, бу хаартыскалаах мунуут сэрэхэ ыстыбыт, чуолкай дьиэлэр эйэлэхтэрин тэлэдэрэн толук ураан турар ньиэ кистэлэннилэр; бэрт эрдэлэрэ фашизм хаанын сэрэ дьайыы сэралаарга, сэтэр кэлэҥнэр кэрдэрэ-рэ мусуут буолуохтаах диэн сабаҕалыыллар.

Полыанда, Югославияҕа, Дьаон, Киев, о. д. а. куорэттэргэ түҥэриллибит хаартыскалар фашизм ис хаартыскалар, кэпсэ ыстыбыт дьиэлэр, кэпсэ ыстыбыт кыыллаах туохтаахтар да эрдэк орыллаах кэрэлэрэлэр. Маны «Освенцимҥа—үүс эйэ» диэн ааттаах дьиэнэр ыстыбыт. Бу дьиэлэрэ сиэмэй уллаах ньиэ-ньиэ ыстыбыт хаартыскалар баалар. Олорбуттан ордук ити дьиэлэргэ бэлэтэ түбэстэ дьиэлэрин түс-туоҕа ыстыбыт, түҥэрбит хаартыскалара кэпсэ ыстыбыт. Ол курдук, тэнэн кэлбит тэнэстэрин хас эмиэ ньиэ эрдэҕэ ыстыылаатыбыт мунньаахтар эбит, атах тэнэнэн бэлэ ыстыбыт бырадыгаабыттара уллаах хэбиэннэлэх от курдук уллаах сытыр, тиис суунар тоҕоҕо-сиэрэлэр, тарахтарыы, о. д. а. туо-туоҕа бырах тыаттара турар кэпсэ ыстыбыт быдан уруок гынан эмиэ тэмэ ыстыбыт. Освенцим сир аҥыыларыгар кистэлэн ыстыаттарыыттан 8 таҕыстар дьиэлэрэ ньиэ-ньиэ ыстыбыт. Ньиэ-ньиэ ыстыбыт ньиэ-ньиэ ыстыбыт мусуутарын булуулаах уһуллубут хаартыскалар эмиэ бэлэ. Дьиэрдьэма буолбут ньиэ-ньиэ хаанылаабыт ньиэ-ньиэ ыстыбыт ньиэ-ньиэ ыстыбыт ньиэ-ньиэ ыстыб

ДОҔОРДОҺУУ ЧОРООНУН КҮҮРЭЧЧИ КӨТӨҔҮӨҔҮН

Бөҕөгө өрөбүөкүт сүнньүнэн тыа хаһаайыстыбатыттан дьорыктаах. Түөрт совхоза хоһоонун 18 тыһ. гектар, 8 тыһ. сылгы суоһуллаахтар. Өрөбүөн аастыт ыарахан кыстыгын түмүгүнэн үүтү, эти государствоҕа туттарыыта, түүлэх бөлүөхүнүгэр, ыччат сүөһүттэн ирдэбиллэр ыллыыр эбэтэр эмиэ телефонунан ыҥырыллыбыт. Стефан Аржаков аатынан уонна «Орто Бүлүү» совхозтар республикаҕа бастаныллар. Ыччат сүөһүнү төлөбүтүгэр ааспыттарыттан А. Семенова, Н. Семенова кыстык устата бөрдүк тобоҥу 180 кг улаатыннаран орто ыйааһыннарын 350—400 кг тиэрдэн государствоҕа туттардылар.

«Мастаах» совхоз Кыргыдайдааҥы отделениетын үлэһиттэрэ онуо ыччаттан үс сылааах былаанналарын үүт валовой ыыгыгар 54, государствоҕа туттарыыта 23, эти государствоҕа атыылаһыыҥа 15 тоннаанан ааһарбыттара. Быйылгы бөҕө ыйдаах кыргыдаргар эмиэ суоһарылыыллыбыт. Кыстык устата бөрдүк бөрөөскүү өрөтүүнэн 111 кг улаатыннаран, 106 тыһ. сонуоҕайдаах валовой бөрөөскүүгүйаны ааҕарбыт ыччат сүөһү приобритэн ылыллыбыт. Бөрдүк сүөһүнү 150—158 кг төлөбүнүгэр М. Ф. Иванова, К. С. Миронова куоталаһыы кылабылаахтарынан бүөслүүлэр. Машыынсыт К. Н. Матвеева бөрдүк фуражтай ыыгыллан 1481 кг үүтү ыаан үчүгэй көрдөрүүлэннэ.

Бөҕөгө отделениебыт ферстончаалар бачыымнарынан хаалыыларыгар суох үлэлэһиигэ киирдэ. Үүт ыаһыыларыгар, техника үлэтигэр сэттэлэн хомуктаах үлэ сорудахтара тиэрдиллэр. Итэ графиктары толорбуттарыгар харчыланан бириэмийэ бэриллэр. Куоталаһыы тэрээһинэ туһунан үүтү аастыт ыйа туһаайыллаах кэлиэхтэрэ 16 тоннаанан ордук ыаан ааһыбыт.

Аастыт сайын бөҕө, от ыйдарыгыттан улахан тыыгыллыбыт от үлүйэр, онно эбии үйэлиэк кэтээччилэр республика сорох өрөбүөннэриттэн сүөһү ыыгыллыбыт сорох оннуларыгар ыарахан балаһыанньа үөскэтэрэ. Оттаах ыйдар эмиэ улахан кыргыттаах сылдьан атын сирдэргэ көчөн өтөөбүт. Уҥуох тиэнэлээх, хаалыг хаарааах уратыларахан кыстыгы 100-тэн ыччат кэстэхэ ирдэх. Бүлүүттан пийэ оту тэлэн эбиппит, Чурапчы өрөбүөнүн улахан дьоно, сиргэлэх уоттаахтан эмиэ туоруурдуу хаачыйбыккыттан бөҕөгө олуу үөрэбит.

Бөҕөгө от тайан сонуйда. Бөҕөхө, тыа хаһаайыстыбатыгар барыы үлэлэттэриэр, барыбытыгар уратыы эмиэттэх кэм кэлэр. Бу ыччат тайан үйгу-быйатын сэҥ. сорго барыы нуучуу тэҥэн кыстыкка дылы аһылыллыан хааччыгын сорута турар. Сайаатыгы кэбиэ үүтү олгомнуу ыыргга Суптаар өрөбүөнүн Ленин аатынан «Элгэйдэ» совхоз сүөсүүтүүрдэрин ыҥырыгыгын сөҕөн, дьулуурдаахтык үлэлээн хас биирдии киэхтэн 1000 кг-тан итэҕэйэ сорох үүтү ыыргга социалистическай куоталаһыыны күүскэ ылынтыаҕыт!

Эмиэ өрөбүөнүгүт улахан түһүлгэтигэр бөҕөгө өрөбүөнүгүт делегацията доҕордоһуу чороонун хорутуурах быыстара-майгыта тутарда. Өрөбүөннэрбит үлэлиит дьонун доҕордоһуутун ыччаттарбыт саҥыны сайыннаран турдуннар.

Д. ЧЕМПОРОВ, «Мастаах» совхоз Кыргыдайдааҥы отделениетын управляющайа.

Өрөбүөн совхозтарын специалистарын, бригадьыырдарын сүбэ муниэх, тарыгар үүт ыаан хаалыыттан таһаарыы уонна ыыргэй ингиэтэн туһаарыыга, ыаҥы буоватыыта — таһаарыы ыйдыт итэҕэстэрин туоратыы бөҕөнү-туоспаҕа көрүүгүнүүлэр.

Ыытыллыбыт бэрэбиэркэлэр чуолкайдаабыннарынан, бригадьыырдэр, зоотехниктар тарийэр, салаалар үлэлэ маҥтаппыттарыттан, сүөсүүтүүрдэтэн эрдэлэр эмиэ ыаҥыгыттарыттан улахан итэҕэстэр таһаарылаабыттар. Оҥ охоҕуттан үүтү сайыллыктарга дьаҥтаах эбии аһылык оҥоһуллубата, сорох бостуукта мэчиҥнэрин үчүгэйдик тэрийбэтэҕэ ардыгар ыаҥыыкыттар үлэ дьыҥ, сиилиннэтин кэйиилэрэ таһаарыллыбыттар. Ордук тулуйуллубат итэҕэстэр Кытаанах, Сылаан, Одьулуун, Мутудай, Хатыгы өтөлөннөлэрыгар ноҕуйуллар. Одьулуун отделениетыгар Тамах сайылыкка ыаҥыыкыттар үүт ыаан бөҕө ыйын 22 күнүнэҕэр 5 күн ааҥнар 213 кг-ыан таҥнары туһэрбиттэр. Сылаан отделениетын Бөрө, Таҥнылыы фермаларыгар ыаҥыыкыттар сорох ыаммалары ботуччулэрэ таһаарыллыбыт.

ҮҮТ ЫАМЫН—БОЛҒОМТО КИИНИГЭР

Оҥ быт. Эрилик Эристин аатынан совхоз Хоптоготоо, бу отделениетыгар бачаанда диэри эбии аһылык оҥоһуллубат.

Ферма бөҕө туттаах үлэлиитэ—бостуук. Кини үлэтигэр хайдах сыыһанньалыыттыттан үүт-ас эбиирэ быыччы тутулуктаах. Оҥ үрдүгэн бу үлэҕэ совхозтар парткомнара сүүмэрдээбиннэриллэр үлэлиэхтээх, опытчаах, төһүү үлэһиттэр аанан үлэлээбиннэрэ сатаа тэриллибит. Сорох бостуукта ыаҥы үчүгэйдик мэчиҥнэн, уулаатан режим быыыытыынан аһатыыга кыһамматтар.

Государствоҕа туттарыллар үүт хаачыстыбатын үрдэтиигэ, ыаҥыыкыттартан саҕалаан, дьиҥнээх ыыһамны ситэтэ суох. Оҥоҥ ыаммытыынан үүт стандарта эмиэттээбэт буолан эмиэ сирдэҕиэнэ уонна үрдүк кислотноһынан ыаайан туттарыллыбакка Хатыгы, Сылаан отделениелэриттэн топпоруулуулэр. Ыаммытыынан үүтү ыыгыллыбыт бөрдүнгэ ветэрэннэй куорма кытаанахтык туоҕуллубат.

Өрөбүөн үрдүгэн төрөөбүт эмэхтэр ангардарын эрэ нэриигэ сантаастаан, ферма туруктарын, ыаҥыыкыттар, зоотехниктар, ветеринардар тэрийэр, хонтуруоллуур эбээһинэстэрин өссө күүһүрдүүлэриигэр ыйыы оҥоһуллуохха.

Ыыгыллыбыт сорох отделениеларга молтох туруктаах. Үүтү ыыгыллыбыт ыаҥыыкыттар ворууларигэр сылдьыллар. Бу эмиэттээх үлэҕэ Сылаан отделениетын салаалааччылара уонна специалистара, ОСКП райкомун бюротугар отчуоттааһын кэннитэн, балыгын дьаҥны соҥтоох түмүгү оҥостор кэннэрэ кытаанахтык соҕалоннор. Соҕотох Таандараҥа бөҕө ыйыгар куһаҕан воруулуулар хараллыыллар 16 сиэнэ торуох оллор. Инициатив сылыгыа ыйдарга сиэнэ торуоҕу тоҕолкойдук ыытыыга бастыы опыты киэҥник олохтоон, ыыгыллыбыт куһун хотоҥҥо киирилэриттэр бастыы туруктаах буолуулэрин хаачыйарга бириигэдьыырдэргэ, зоотехникларга чопчу сорудах туруорулуннулар.

Мунньахха үс хонук ааһан барыы фермаларга КВ ыытыыга үлэлэтэн дьаҥтаах эбии аһылыгы оҥоорорго, ыаҥыыкыттар күүстэриннэ фермаларга тургэнник сатаан сиилэн баламмыргэ, бостууктар үлэдэрин кытаанах хонтуруолга ылан режим быыыытыынан үчүгэй мэчиҥнэтэх, дьаҥтаах уулаах сирдэриннэн маҥаан мэчиҥнэрин тэрийэргэ, үүт ааһын социалистическай куоталаһыыны ыытыыга, ким баҕарабытын уонна хаалан ааҕарын күүн аайы билэн түмүктээн, үүт ыаһыныгар эбии сорудахтары, былааннары тиэрэрдэн, ол туоллуутугар комсомуол уонна профсоюзтар сорудах туруорулуннулар.

Сүбэ мунньахха ССКП райкомун бастакы секретаря И. П. Листиков, кыттыыны ылла уонна тыа хаһаайыстыбатын специалистарын, бригадьыырдэр инициэриигэр сайынгы мэчиҥнэрэн ыйдарын кодьуустээхтэн туһаныы, сүөһүтэн ылыллар бородуукталарын уонна сүөһүнү көрүүнү-харайыыны туһаарыыга уталыччылыбыт сорудахтарга ааҥнаан бастыы сорудахтарга тиэрдиллэр.

И. БАРАШКОВ.

ҮРҮҢ КӨМҮС СҮҺҮӨХ УУРУЛУННА

Хабаровскай (ССТА). Дальнай Восстоктааҕы Хабаровскай — Изваканскай — Ургал — Амурдаабы-Комсомольскай Ванино портка тахсыылаах тимир суол ниитэ хаһааннаа. Уркальту разъезда бу участокка тиһэх «үрүҥ көмүс» диэн аатталлыыт рельсовай сүһүөх уурулунна. Тутаччылар икки этэрээттэрэ — илиҥнэн уонна арҕаастан — нарсуйа түспүт сирдэриттэн монуиоит эбиллиннэ.

БАМ илиҥнэн учаастагын тутуу кыттыылаахтарын үлэҕэ ыыйыыларынан — Ургалтан Амурдааҕы-Комсомольскайга диэри поезтар быыччы рабочай сыдьаайыыларын биир сыл иннинэ аһыынан — табаарыс Л. И. Брежнев эҕэрдэлээтэ.

КУОТАЛАҺЫЫ ӨЙӨНӨР

Эрилик Эристин аатынан совхоз Хаҥаастыгаары отделениета сайылыкка үс сиринэн тэриллэ. Сайылыктартан ыраах аттаанынан дьаҥны, үлэлиттэриэк дьонун Балытыыла фермата биир улахчыра. Бу фермаҕа барыта 19 ыаммыкыт үлэлиир. Үксүлэрэ орто гораби бүтэрэн комсомольскай путеваканан үлэлии тахсыбыттара. Коллективка группокомсоруонан Анастасия Иванова, старшайдыан К. В. Кузьмина үлэлиллэр. Клара Васильева хас да сыл ааҥ ыаммыкыттар маастаныктара, ол сыл үлэлээбит баай опытчаах ыаммыкыттар Евдокия Савинова Найарова уонна Евдокия Тарасова-Лукина үлэлэрин опытын түҥнэн олуу астынан ааҕыллар. Кырдьык да маастаныктар ол сыл үлэлээбит баай опыттарын ыччаттарга биэрэллэр аҥаастаммат үлэлиттэр, курдук субэлэҥ сылдьаалларын сөбүлүүллэр.

Бу коллективы сайылыкка кэбиэн тахсалларын кытта Чаҥар отделениетын Хара Хомустаах фермата коллектива социалистическай куоталаһыыга ыытыран сурук ыытыбыт. Киниэхэ сайынгы трудтааҕы валовойдуонан 1978 центнер, биирдии фуражтай ыыгыллан 970 кг үүтү ыыргга обязательствоҕа ылыммыттарын, оны толоруула кэлтэх үлэҕэ турумнуттарын сүбүнэн билиннэрбиттэрэ.

Маллыы отделениелэриттэн баар сыроолларын ыытыыларын балыыттыылар уоруннан ааҕыллыбыттара. Киниэхэ мэчиҥнэрэн ыйдарыгар валовойдуонан 1392 центнер, биирдии фуражтай ыыгыллыбыт 976 кг үүтү ыаммыттарын этэн туран, эмиэ ол туһугун ахсын куоталаһыы хаалыыларын сирэй ыраах биэрэрэ этэн киллэрбиттэрэ. Икки коллектив куоталаһыыта дьэ итинник саҕаламмыта.

Ити туһунан ыччат пастуоннана Е. С. Нагорова маннык кэпсиир:

— Дьэ, куоталаһар дьон, куруппуга ыарыстыахтыт дуо? Баар ыаҥыыкыт ааҕыллуу гуйона сатаабат дэҕэн, субэлэҥэк үлэлиибит. Икки коллективтан хайдыыбат ааҕа кыратын ҥорбойуона. Ол ааҕарын бу норуутуу коллективтэр үлэлэриэхэ баар кыахтарыы жугуттуурдук гуйаныыта, сөбүлэҥэ куоту гуйаҥан туут ааҕан күүсүкөчө маҥыҥа улахан комонон буолуона. Маннык куоталаһыы сир аайы олохтоноро буоллар үлэҕэ улахан хамсаныы тахсыах эта.

Маллыы фермалар бачыымнарын сиэтэа сылаатага биирдэтэ уонна барыы коллективтар сирэй куоталаһыыларын сэҥ, ким тэриллэрэ быыарда.

Куоталаһыылаахтар бу хуонэрэ үлэлэрэ куустуу ааҕыллар. Аттардас ыаммыкыттар ааҕа буоллаҕына, эбии аһылыгы оҥоороччулар, бостууктар эмиэ турумнуоллар үлэлиллэр.

И. ЛЕБЕДЕВ,
бөҕөгө общ. корр.

СИММОККА: (Хакассстан) Балыыттыы фермата старшайа К. В. Кузьмина мэчиҥнэктэра Е. Т. Лукиндыы уонна Е. С. Нагорованы кытта сүбэлэлэр.

АВТОР ФОТОТА.

Пятилеткалар хардыылара

МАҢНАЙГЫТТАН ОПУСКА ДИЭРИ

Б. И. Ленин «Коммунизм туһунан» үлэтигэр «Быыстрхай хаһаайыстыбаларынан олорон кыһалаттахтар таҕыстылыбат» диэн ыйытыгар олоҕуран, 1927 сылларыттан партия XV съезтэ тыа хаһаайыстыбатыгар усложнуктаабыны ыытарга быыбарбыта.

Бөҕөгө өрөбүөннүүгүтүгэр, сир аҥын сирдэргэ буолбуттан курдук, бастакы ТСОЗтар, артыыллар тэриллэн барбыттара.

Мин иннибэр үлэ үөскүүгэр үөскээбит Хатыгы-ыытык кыргыдьаабы Петр Андреевич Попов олорор. Кини бөҕөгө кэнэҥнэн сылдьыбатэҕэ 50 сылларын уонна ол аҥаран оттуулаах күннэрэ тиийэн хаалла. Петр Андреевич, байыаннай-с хаарга уулубутуттан саҥаланан, хайдах үлэҕэ иитиллэн буолбуттан саас-сайын кэпсэтэн иэтэ.

— Бу дьоллоох-соргулаах олох умсугутуута ааҥбастыыттан күүстээх этэ. Бөҕөгө—Бабаҕа үрдэх өрөлөрө бырааттыы Баран Семенгар, Иванов Николай уо. д. а. аҥаа буолан 1930 сылларыттан «Кыйыл ыллык» диэн ТСОЗ-ка киирбиппит. Ол кэннэки 42 хаһаайыстыбалаах колхоз буолан 1958 сылга диэри олорбута. Мин 28 сыл тухары председателе солбуйаччылаан үлэлэппитим.

Бука барыы эҥэр эрчимнит үлэлиигэр сылдьар уолаттар сиҥэлыы олохпутун саас сир хорутуутуттан саҕалаабыннылар. Бассабыыктыы ыйыыта сиэнэнэн үлэлиппит. Очоҕолорго иннинэ үлэ буолара. Оту оттоон, ушуутуурбут, сир оҥорон бурдук олгом үүнүүтүн ыаан бөҕөргөтөрбит. Ньилбиччит дьоно бөҕөгө үлэбитин-хамнастыын бөҕөргөн бастакы пятилетка бүтүүтүгэр бука барыы колхозка киирбиттэрэ.

Очоҕолорго өрөбүөнчэ дьоҕус артыыллар ылбаҕа кэпиттэрэ (колхоз диэн тыл хэлии уолуйбутэ). Бөҕөгө артыыллыыгар улахчыстуу ситэрбиттэр. Саҥа үйэ «бассабыыктыы ыйыта», устахановскай хамсаныыта, «ударник» диэн улахан түмэр, корруупуур күүстээх ылыллар эмиэ ааспыттар. Уостан түспэт Суолан испиттэрэ, диэн түмүктүүр кэпсээнин бастакы пятилеткалар ветераннара.

Тоҕус пятилетка сорудахтарын саҥыыгар сүүмэ тоҕоостубут П. А. Попов биэнэ да үлэ үөрүгэр сылдьар. Хайыах да сылын отделение отчуоттарыт эмиэ ааҕыллыан. Ытырдьыыннан хаачыйан опус пятилетка күргүөмнээх үлэлэрин умуруттуйэр.

И. СОЛОВЬЕВ,
бөҕөгө общ. корр.

БИЭС САЙЫЛЫКТАН БАСТЫҢНАРА

Карл Маркс аатынан совхоз Мутудайдааҥы отделениетын маннык сайылыктарга биэс сайылыктан олоҕолор.

Күөх мэчиҥнэр бастакы ыйыгар ордук үчүгэй түмүгү Толстоуховы Е. Е. старшайдаах Булгуньахтаах фермата нарыннар.

Бастыҥнар сайылыкка тахсыбыт кэмиттэн үүтү күннэҕи ыыгыллы 178 кг-ыан үрдэттилэр.

Н. ПЕРМЯКОВ.

Комментатор хоһоонньора

АФГАНСКАЙ НОРУОТ ДЬУЛУУРА ТУЛХАДЫЙБАТ

Реакция демократическай Афганистаҥа бэйэтин саба түһүүлэрин кэлиэ кэмиэ күүһүрдэ, дойду иһигэр народнай тутуу куоракалыларын эмиэ сорудуулар оҥоһуллаллар. Сотрудничества дойду столбатыгар—Кабулга реакционнай өрө туурарга холонуу түргэнник саба баттаһа. Афган норуотун өстөөхтөрө кистэлэн контрреволюционнай уйалары оҥостороҥ дьулуһаллар. Итиэнэ сабаҕалаан кэмнэрэ Афганистаҥа Америка уонна Китай «советниктарын» халлаанаһыннара болдьоҥсуу тардар. Дипломатическай паспортуоннан сиппэтэллэр, бу «советниктарга» афган революциятын утаҕар пропагандаҕа ыталлар, реакционнай элементэри кытта сибэҕи активнайдык олохтуулар.

Контрреволюционнаардар активностарын бу күннэрэ кутталы суох буолуутун органнара Кабул чугаһыттан сэрии сэптэрэ, боеприпастар, куоракалыыр литература ууруллубут ыскылаатын булуу чахчыта көрөһүлүннэ. Сэрии сэптэрэ—Америка, Китай, Пакистан оҥоһуктара. Кутталы суох буолуутун органнарын представителлэрэ билэрэлэриттэн курдук, ол ыскылаат—тайиктартан булуллубут эбэтэр үлүгүрүллүбүт баандалаалтан былдьаҥалыыбыт сэрии сэптэрин сыччах тэрэ өрө чаабы.

Таҥыттан хонтуруоллаар уонна салаалар Афганистаны утаҕа куоракалыыр дьайыылар эмиэ күүһүрдүлэр. Маллыа, Пакистан территориятыгар Пакистан, Китай, Америка инструкторларын салаалларынан анал бөлөмнөбинэ барбыт сэбиэскэй баандалар Афганистаҥа бырақыллаллар. Олор эйэлээх иэйиэннэриэн террордааһыны ыталлар. Бэчэт биллэриитинэн, сэбиэскэй баандалар пакистанскай баандалар эмиэ бырыллаллар. Оттон афганскай-пакистанскай граниицаҕа афганскай армия пакистанскай иннинэ ыытта хабырыысылара тахсыталлар. Бэлэх Пакистан территориятыгар олохтоомут контрреволюционнай группалары бөлөҥнэргэ аналлаах сорох базалары АХШ КРУ хонтуруоллуур диэн биллэрэр.

Сэбиэскэй баандалары ыытыы арҕаатыы реакционнай эргиэнтэлэр күүдьүүнүт Афганистаны утаҕа провокациялаабыттарын доҕуһуоллаатар.

Афганистаҥа саба түһүүлэри күүһүрдэн, реакция бэйэ чэпчэ сылаа сопоруоҥор—эйэ республиканы туубаабын, дойдуга арааччы диэки саҥаалаах реакционнай режимы олохтоохун.

Афганистан норуота 1978 сыл муус устардаҕы революционнай туруорулуубут социальнай - политическай уонна экономическай улаҕыймылары ситиһиилээхтик олохтоох юкэлэриниэ революция өстөөхтөрүн ирбиттэн абардар. АДР саҥа олоҕу тутуурга тэбиннэ ситиһиилэри да, соччонон реакционнай күүстэр уонна империализм утарылаабыта кырыктанар.

Ол эрээри реакция афганскай норуот бадьыгы саҥыарар кыаҕа суох. Истории аҥы бастаан бэйэлэрин олохторун бэйэлэрэ тутар ыкаатарын ситиһиилэ дойду үлэһит дьоно бу сыраатарын, бэйэлэрин сардаҥнын, тутулуга суох буолуулаарын ыытыылэрэ сыалтаан комускуурга бөлөҥнэр.

И. АБЛАМОВ,
ССТА ыытааччыта.

Бүгүҥнү тыа сирэ

ЭРИЛИКТЭР

Инесса БУРКОВА

«Саҥата. Иннин хаһыат 73 №-тэр ис хоһоона).

Эрилик Эристиин аатынан сопхоз территориятыгар үрдүк сиргэ сытар. Сир кураайы, сиппэ ардыйах. Маатан Таатта, Суола, Куохара, Бэрэ, Халаанны, Мэҥиэрэ, Бабаҕа, Хонду үрэхтэр сыҥнэ буолан саҕаланаллар. Кинилэр уулларынан ыаллыы ороҕуоннар сиргэрин олгуннуук нүөлсүүллэр. 1941—1942 сыллардаахха чураҥылар уулаа суох хаалбыттара. Сут-кураан туран, туох да үүммэтэҕэ, суоһуу маассабайдык өлбүтэ. Дьон хоргуйан барбыттара. Аны сирин буолбута. Эр дьоннор, туруу үлэһитэр сэриигэ барбыттара. Аҥхары, эти, аҕыйах фронтка ыытар наада тиэрэбэйбит.

Уу эстибитэ. Дьон дойдуларыттан көҥөргө күһэллибиттэрэ. Хоту Булуу, Кэбэйи, Эдьигээн ороҕуоннарыгар барбыттара. Онно балыгы бултаабыларыгар үлэһит ким тиийбэт диэн буолбута. Чураҥчы ороҕуонун 82 колхозтарыттан 42-рэ көҥөргө куоластаабыттара. Талааннаах суохтара. Оҥоон тиэтэлиэн барыбинэн быыта арботалаах судургу боруогалары оҥорторобуттара. Оҥуохаларыгар оҕуһу, ыанар колуйаллэрэ. Түргэнник хомуммуттара. Оттон тиийиэхтэх сирдэриэр диэри ыйыллыйдаан айаннаабыттара. Кинилэри онно ким да соччо күүппэтэх эт. Ороҕор сир суоҕа. Сиргэ хаһан ороҕорго тиийбиттэрэ? Балыктыыр тэриллэрэ да суоҕа. Көҥөн тиийбиттэр олохтоох ыарахан буолбута.

Ноҥуо сылыгар Чураҥчыҕа ог кэлбитэ. Дьон дойдутугар тоннон барбыта. Көҥүүгэ олуу-сүүгүү да баара. Ефимов олбут аймахтарын, биир дьоннорун наадан барбыта.

—Колхоз суоҕутун көрө хаалбыт оҕонньор түөрт оҕотун—кэргэттэрин барытын—сүгэрбитэ—дьиэр Гаврил Дмитриевич атын муоһатын ҥардыалыытардыалыы. —Ол эрээри оҕуоҕэрин тыыннаах ыыппыгэ.

Советскай кийин сознательноһа үрдүк. Дойду мүччүргэнньэх камиэрилэр кини обществоҕа туһугар бэйэтин сиэртибэлиргэ бэлэм.

СССР Конституциятыгар сайдыылаах социалистическай общество биир суол уратылаах бэлиэтэ ыйыллар:

«Бу—үрдүк тэриллиилээх, идейностаах уонна сознательностаах үлэһитэр—патриоттар уонна интернационалистар обществолара».

«Бу—дьон бука барыы биир кийин туһугар кыһаммыытын уонна биир дьон бука барыыт туһугар кыһаммыытын олох сокуона оҥостубут обществоо».

Онно холобур—тыһымынчаан. Маанна Эрилик Эристиин да аатынан совхозка дьон-сэргэ уйгутун далаҕар ньуолсүүгү үлэтэ ыытыллар. 1980 сылтан республикатааҕы ньуолсүүгэр система туһуута саҕаланыаҕа—Аҥма, Таатта уулара ходуһаларта, хонуулларга жутуллуоҕа.

Бэрт өр айаннаан биһиги Хадаар отделениетын «Юбилейнай» фермата турар Улахан Сыҥыы диэн сиргэр тиийдибит—совхоз бас бааҕар сиргэ соҕуһор киэҥ: 35 тыһ. тахса гектар. Бодоҥ маҥыаан оҥоһуллубут соҕотох хотон уонна ол чугаһыттар кыра дьиэ—дьэ бу аата Улахан Сыҥыы. Ферма мэччирэҥ ортотугар, аллас саҕатыгар турар. Аҕыс маннык бары бааллар эбит. Дьиэ иннигэр оттуллубут, эмиэ ыраастык хомуллубут, сиидэс быыс цыпын ниҥи часка ааспар. Бэтэрээ—«служебнай часка» петиниэҥэ үүнэ маҥыыр графика, былаан-плакаттар, дипломнар, грамоталар сыҥыарыллыыбыттар, вымпеллар ыйаммыттар. Иннинэ күөгэҥэ ньэр «Юбилейнай»—комсомольскай мөҥчат ферма. Маанна орта оскуоланы бүтэрбит ыччыгыттар үлэлиилэр, ыанныыкыт идэтин баһылыыллар. Эриликтэр олохтообут бөрөҕэдэтэриэн: аттестаты ылыыр—иккис сыл совхозкар үлэлээ, оттон антах бэйэт биллэ: ол бүлэбит буоллахха, сахалыы хаал, эбэтэр атын идэни таллахха, урдук уорохха, техникумҥа уорэн бар. Уолаттар армияҕа ыытыллыахтарыгар диэри эмиэ биир сыл совхозтарыгар үлэлиилэр. Ыччаттарга бу үгэс буолбут. Аҕа баабыстар быһаардылар, ол аата сон буоллаҕа, кинилэр ордук билэллэр. Саха сирин наһаалыктарыгар кырдьыҕас, аҕа дьон этиитин быһа тиэмматтар, оҥу ыыналлар. Ыччаттар бөҕэлэрэ да кинилэрэ суох 5 тыһ. ыраах сүөһүлээх, 3 тыһ. тэбэ сылгылаах совхоз үлэһит ыччатын ыччат, тарарын билэллэр. Ыччат совхоз, оройуон, республика, Россия да иннинэ кирбиилэрин ыларыгар күүс-көмө буолар.

«Юбилейнай» ферма кыргыттарын наставнита—отут сыл маннык-маннык таабыт, иккис орден кавалера, Саха АССР поруотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Агафья Тарасовна Кузьмина. Эрдэҥнэ ыйаммыт грамоталар, вымпеллар үгүс аҥардара кинилэриэн, Саха сирин үгүс үгүү ыаҕынанна чемпионкатын тиэнилэрэ.

«Юбилейнай» ферма маннык-маннык-тыын кыра мин оссо совхозка кэлбит бастакы күннэрбэр билсибитим. Кинилэргэ кэллэҥим ахсын ааас темаларга бэрт өр сэһэргэһэбит. Кыргыттар билиахтарын, коруохтэрин саҕалара сүрдээх, истэри да сатыыллар. Ордук интэриэһиргэнэ хаһыаҥ мин сылдьыталаабыт) сирдэрбэр: Белгородтааҕа, Подмосковьеҕа—сүөһү интэр комплекстар хайдах туруллубуттарын туһунан ыйыталаһаллар. Бүгүн эмиэ ол дуйдулар «ким бетон блоктартан уонна таас плитиэлэртэн» утуулубут ыраас, сырдык комплекстарын туһунан, плин үлэтин фабрикаҕа курдук барытын массыына толорорун, кэдиэлэҕэ ыкки ороҕуллаах 7-лии чаастаах үлэ күнүн туһунан мин аҥыынан туран кэпсиибин.

Кыргыттар, сахалыы туох эрэ туһунан кэпсэтэ түһэт, остуолтан турбуттарын бардылар. Агафья Тарасовна миэхэ бэйэлэрдэ:

—Эбэт бүтэр. Олорон хаалларыбыт. Мин маннык-маннык-таттары кытта хотонго барыахтыым. Сырдыктан эмиэ баар, буолбут барыыйбар хараҕым нэһиилэ арааран көрөр буоллаа. Атахтарым инчэҕэй муостаттан хаптарыйаллар. Оттон маннык-маннык-таттар олуо үөрүүхтик сылдьалларыгар. Уу таһаллар—биирдии ыныах биэдэрэлии уупу тута охсон кэбиһэр. Оту түүтэхтин, туттан аҕалаллар. Кыргыттар сапаҕара да ньиилбэт буоллаа. Бары үлэҕэ турунуулар. Ол кэнниттэн ыан бардылар. Кордум уонна эмиэкэ хом түстүм: тоҕо да мин кинилэргэ комплекстары хайдаабытым буоллаа? Үчүгэй суохтук тахсыбыт—ирбэт тон сиргэ тиэнир бетонтан, механизациаламмыт суоһуу ньиэр комплексы тутар чэпчэнгэ суох үлэ. Якутскай анкетаҕар биир эксперименталлыйы туппуттара—хас биирдии ыныах турар сиргэ 8-тыы тыһ. сөлкуобай? Эриликтэр фермалары мэччирэҥ сиргэр тутарга тиийэллэр, онон машина электричество уота суох, хотон ирбэт тоҥуо турар буолан. 5—6 сыл буоллат, сиигэн хаалар. Эмиэ саҥалыы тутарга тиийэҕин. Россия. орто балаһатыгар баар комплекстар тустарынан маннык-маннык-таттарга кэпсэтэ-бөҕиниттэн мин кэпсиммитим.

Агафья Тарасовнаҕа оргууй чугаһаан утаҕа корбүтүм: бырастыы тыын ойдооботоҕум. Наставнита эмиэ:

—Кыргыттар маладьыастар, үлэни таптыыллар. Мин саҥата суох кордоһүүбүн Кузьмина ойдообото дии саныырбыт кытта эбии этэ:

—Биһиги, сахалар, талымастаабат дьоммут.

(Бүтүүтэ бөлөхтөнө).

Аастыт өттүгэр биһиги ороҕуоммут от сөрдүгэр биллэр-нэһиэр ситиһиилэрдээҕин үгүстэр үчүгэйдик өйдүүллэр. Өрүс ааҥа эҥэриэнээҕи зонаҕа даҕаны, республикаҕа даҕаны ороҕуоммут сүүрүктэрэ хас да төгүл бастакы миэстэлэри ылаттыы сылдьыбыттара. Онуоха төрдүгэр Иннокентий Свешников, Прокопий Далбаев уо. д. а. өгөлөрө улахан. Салайар үлэһиттэр С. Г. Охлопков, Е. Е. Расстяев уо. д. а. эйэхтик ойдүүлэрэ.

Эрилик Эристиин аатынан колхоз элбэх сүүрүк аттары иитэн тайаарбыт сайаҕастыба буолар. Ол сөрдүн тантааччылар Хаарда, Улаанчык, Хаҥыт, Кучаарка, Тэрэ, Победа, Кетүүк, уо. д. а. аатырбыт сүүрүктэрин умнубаттар, ньиилэр рекордарыгар биилэрин даҕаны ыаллыыр ат тиэбиллэр.

Кэнниги сылларга совхозка сүүрүк сылгыларын аатынан болдьоҥо букатын ньиэмэтэ диэхтин барардыын. Урут хас да тыаллаах ыарахан сылларга атымнаҥнаабыт бөрөөнэ иэстэр эстэн барбыыллар. Сорохтор көҥүүнүн суох буолан ачыаргга, хотоҥҥо тутуттан, хуораан көрүүтүн ыарыы буолан өлүгэлэрбиттэрэ. Оо сылгылаар удьуордарын эрдэттан хаһыстыах баара. Итэ эмиэ ыаллыбатаҕа. Сүүрүк аттары хаһыстаан ыыммэкэ, түбэһэх тутан сүтэрэн түбэтэтэ арыйаҕа суох. Оҥоорор ордон хаалбыт аттары туспа тутары баайары сорох хаһаайыстыбаҕай салаалааччылар хаһыстаһа сатыыр буолбуттара.

Дьиэгиэн саллата өйүүн, аҥыы көҥүүгүр буоллаҕына сиигэн баар буолаллар өйдөөбөр. Оҥу, ыстата ба-бахка, аҕыйах хатыгыраҥнаа буолан аастыт «г сүүрүүтүн түмүктэриттэн» көрүөхтэ сөп. Тоҕо да сүөһү кэһарҕаннаах кыстыга буолан аастар. «Чураҥчы» уонна Карл Маркс аатынан совхоз сылгыыттара сүүрүктэри үчүгэйдик аһаталлыстэхтэр, көрөн-истэн таһаарыллыахтык күрэхтэһиннэрдилэр.

Маҥ өр сылларга от баабаччыынан сыралаан ылаллыбыт, эрдэгэр сиэмэ ыаймылары даҕаны тэлэпит эмиэбин. Онон аналкитин совхозтар от сөрдүн сэйдьиэтиллэр быстах сиилаарбыт этэрэ тиэбиллэ.

Дьиэгиэхтин ыаллыы буоллахха, туох ыаллыы эмиэ, сүүрүк бөрөөнэ аттары атыылыыллар буолан сыыахха наада. Бөлэх туоластыы рыынактарыгар ыаллыы, ол сылгылар төрүүктэриэн ураты бөлөмтөлөрү уруулуохха. Кэскилгэх убаһаларын иитиэҥ хаалларыахха, ыаллыы көрүөхха-истиэхха. Үчүгүмэн, эдэр бөлөлэх дьону от сөрдүгэр уйбуохха. Холобур, «Чураҥчы» биилэнгэн трестэ И. К. Макаров курдуктары ааҥнаахха наада.

Кэлин республикаҕа кинрбэт буолуубут, ол бөрөөнэ сүрүн бөрөөнэ, үөһэ ахтыллыбыттары сэриэ ороҕуоннарыгар сүүрүүлэри тэрийиэ сөп ыытарбыт буолар. Ол ааҥнаан, Казаньтан сылгы, сайыс, кыдыыларыны кэлиэ даҕаны, ороҕуоммут бастыы аттарын мунньан маассабай сүүрүүлэри ыытыахтык тэрийиэхха. Онно барыы хаһаайыстыбалар булгуччу кыттыыларын кэтэйуохха. Биилэнгэн ипподрому (Мэҥиэйыгаары) туоларын оҥоруохха наада. Сүүрэр суоллу кырыйа хаптаһын күрүөнэн эрийиэхха, Оччотугар туоруур, бүгүйар дьаҥы от сүүрэр бааһы. Аны совхозтар кэлэрэр аттарын туруулар сөптөөх күрүө хайа тарай наада. Аттары көрөөччүлэрин эмиэ умнуохха.

Түмүктээн этиэхха, былыр-былыргыттан күн бүгүнүгэр диэри саха дьона үөскүүбүн көрөр, таптыыр оонньуулара—от сүүрүүтүн—сөптөөх болдьоҥоро. Ол сылгылар кэм кэлэн, Ороҕуоммут үрдүк спортивнай аатыгар эбүөрдэхтэх бастыы сүүрүк сылгылары үөскэтиэхтиҥ.

П. КАРПОВ,
Эрилик Эристиин аатынан совхоз рабочэйа, трактор.

Аҕаччы санаатын этэр СҮҮРҮКТЭРИ ИИТИЭҔИН

Редакторы солбуйаччы С. П. ЧИЧИГИНАРОВ.

Кинносеть дирэктэрэ, профсоюз мэтиэтэлэ бухгалтер Сивцева Мария Моисеевнаҕа, кини таптыыр эйэтэ

ТАРАСОВА МАРИЯ ИВАНОВНА

үйэ ыарахан ыарыыттан олбүтүнэн, дириҥник курутуйан туран, ыытыннарбыт.

Таптыыр өй-бит, эбэбит, аймахпыт

ТАРАСОВА МАРИЯ ИВАНОВНА

үйэ ыарахан ыарыыттан олбүтүн, дириҥник курутуйан туран, ыытыннарбыт.

Оҕолоро, сиэнэрэ, аймахтара.

Таптыыр өрөгөйдөөх, эбэбит, кийиппит, саастыбыт, аймахпыт

ТОЛСТОУХОВА ВАЛЕНТИНА ВАСИЛЬЕВНА

ыарахан ыарыыттан олбүтүн, дириҥник курутуйан туран, табаарыстарыгар, биилэр дьонноругар ыытыннарбыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, аймахтара.

БИҺИГИ АДАРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чураҥчы с., Карл Маркс уул., 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар — 21-495, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» райкома КПСС Якутской АССР. («Новая жизнь») — орган Чурапчинского и районного Совета народных депутатов

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 усл. печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3051.
№ ЗАКАЗА 78.